

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.011:784

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТРАДИЦІЙ У ВОКАЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ КИТАЮ

Інь Маоюань
кандидат педагогічних наук
Муданьцзяньський педагогічний університет
м. Муданьцзянь, КНР

Анотація. У статті проаналізовані процеси реформування вищої школи Китайської народної республіки, які стосуються викладання предметів гуманітарного циклу, зокрема специфічні риси вокального мистецтва Китаю. Автор визначає типову рису сучасної китайської вокальної школи – її спрямованість на європейські музичні орієнтири і в той самий час опора на вікові національні традиції вокального виконавства. Вивчення досвіду китайської вокальної школи, зокрема, узагальнення канонів традиційного народного й професійного мистецтва КНР становить мету статті.

Указано, що на розвиток вокального мистецтва Китаю наразі впливає національна філософія мистецтва, згідно з якою музика є синтетичним мистецтвом звука, слова і жести. Крім того, музичний звук у його художній цілісності активно впливає на психіку і свідомість людини. Велике значення в розвитку науки та культури Китаю відіграло педагогічне вчення Конфуція, що ґрунтується на найдавніших традиціях і прокладає шлях до майбутніх поколінь. Філософ, для якого музика була незмінною супутницею, натхненням і шляхом досягнення «Лі» – зразкової високоморальної поведінки, надавав великого значення навчанню музичного мистецтва як самостійної дисципліни. Конфуцієм було започатковане збереження народних традицій, зокрема збирання пісенного фольклору.

Відзначено, що вплив багатовікових національних традицій відчувається у сучасному музично-вокальному навчанні майбутніх учителів у Китаї. Проте в культурній парадигмі китайського мистецтва помітний також вплив європейських вокальних шкіл.

У висновках вказано особливе значення процесу взаємодії культур, що відбувається в умовах культурного обміну України і Китаю, взаємне збагачення методик вокального навчання, дотримання принципу наступності як у вокальній педагогіці, так і у виконавстві обох країн.

Ключові слова: вокальне мистецтво, співацька діяльність, національна вокальна школа Китаю, вокально-педагогічна творчість.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Основним напрямком системи національного виховання на сучасному етапі виступає формування духовно розвиненої особистості спроможної у майбутньому взяти участь у розбудові держави та зміцнення її незалежності, збереженні та примноженні національних традицій. І вирішальним чинником у процесі формування такої особистості видається саме співацьке мистецтво як провідний вид духовно-культурної спадщини народу.

Історія розвитку вокального мистецтва показує, що протягом багатьох століть дослідники намагалися не лише з'ясувати основні принципи виховання співака, здійснити їх апробацію, впровадити у систему формування професійних навичок, але й удосконалити організацію всього вокально-педагогічного процесу. Сучасне музичне мистецтво – це мистецтво діалогу, в процесі якого формується особистість. У педагогічній творчості це діалог вокального виконавства та вокальної педагогіки, в результаті якого формується особистість співака, його виконавська культура, що є актуальним для сучасного вокального мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Огляд фундаментальних праць із теорії вокального мистецтва свідчить, що у процесі підготовки китайських студентів до вокально-педагогічної творчості увага приділялася, зокрема, таким аспектам, як методика постановки голосу та фізіологія цього процесу (В. Антонюк, Д. Аспелунд, І. Назаренко, Ф. Заседателєв, О. Зданович та ін.), формування й розвиток фахових здібностей майбутнього фахівця (Л. Дмитрієва, А. Вербова, В. Юшманов, Ю. Юцевич та ін.), підготовка студентів до співацької діяльності (Л. Василенко, Вей Лімін, Н. Гребенюк, О. Матвеева, О. Прядко та ін.).

У процесі реформування освітньої політики Китаю серед шести основних цілей найголовнішими було визначено дві, що відносяться до вищої освіти і підготовки фахівців різного профілю, а саме: розвиток вищої освіти й охоплення нею молоді відповідної вікової групи; досягнення світового рівня якості для частини вищих навчальних закладів і профілів їх підготовки. Доцільно відмітити, що останнім часом у процесі реформування вищої школи Китаю значна увага приділяється викладанню предметів

гуманітарного циклу, які спрямовані на формування духовних цінностей особистості, її гуманітарного духу, виховання людини нового типу, готової до творчої співпраці у ХХІ ст., що є важливим фактором інтелектуального розвитку країни.

Із цієї позиції сучасний мистецький Китай – це розмаїття мистецьких напрямів та стилів, багатовекторність виконавської традиції, що яскраво простежується крізь призму вокального мистецтва. Сучасне китайське вокальне мистецтво акумулювало в собі важливу якість – «всебічну спрямованість на європейські музичні орієнтири. Що стосується останніх, то важливо зазначити про методичну роботу, яку проводять китайські педагоги, акумулюючи кращі європейські досягнення. Такого роду процес характерний для становлення і розвитку сучасної китайської вокальної педагогіки» [2, с. 162].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основним завданням вивчення питань виконавських традицій національної вокальної школи Китаю є усвідомлення процесів, що обумовили повернення до традицій вітчизняного виконавського вокального мистецтва на новому якісному рівні. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми може стати ретельне вивчення досвіду китайської вокальної школи, зокрема, узагальнення обов'язкових канонів традиційного народного й професійного мистецтва КНР, що і становить мету даного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доробок китайських учених у галузі мистецької освіти свідчать про те, що у музичній культурі Китаю найтіснішим чином пов'язані спів, музичний супровід і танець. Це підтверджено практикою народного музикування, а також встановленням придворного і храмового церемоніалу. Тому особливо актуальним та важливим для підготовки майбутніх учителів музики є саме формування у них вокально-сценічної майстерності. Розуміння музики як синтетичного мистецтва звуку, слова і жести пронизує всю китайську філософію мистецтва, воно незмінне впродовж усієї багатовікової історії китайської культури, тому зберігає своє значення і на сучасному етапі.

Мистецтво, зокрема, вокальне – одна з найважливіших і завжди актуальних сфер філософського вивчення життєдіяльності людини. Першоджерела художньої діяльності відмічають ще у первісному суспільстві, задовго до появи філософських узагальнень. На думку Е. Алексєєва, якому належить визначення співацької діяльності «для себе»

та «для інших», зазначив, що «...дійсно ж спів може бути і тим, й іншим. Повернений же до слухача, він стає здебільшого мистецьким твором, хоча й ще невіддільним від побуту, але вже за напрямом зображаючи органічну потребу в емоційному спілкуванні; спів же для себе, залишаючись в основному актом мимовільного емоційного самовираження, часом навіть не цілком контролюється людиною і в цьому сенсі дійсно є безпосереднім продуктом природи» [1, с. 12]. Однак, поза всією архаїчністю побутового співу та його незамінної ролі в житті людини (а також довгу історію самої естетики, як науки про красу), проблема сутності й специфіки художнього співу досі залишається, в основному, нерозв'язаною, оскільки не піддається логічній формалізації, а наукові спроби визначити його абстрактну сутність довгий час закінчувались приблизністю або невдачею.

Можливості музичного впливу мистецтва на свідомість людини з давніх-давен викликали значний інтерес в Китаї. Якість емоційної відповіді на музичний звук у його художній цілісності свідчить про могутню владу музики над психікою людини. Це пояснюється тим, що людина фактично живе у двох реальностях. Перша – це об'єктивний матеріальний світ, складовою якого є сама людина як тілесна істота за всієї надзвичайної складності її організації. Цей світ можна пізнати засобами науки, за допомогою її методів і відповідного поняттєво-теоретичного апарату. Друга реальність – це суб'єктивне відображення навколишнього середовища в людській свідомості як напрямок цілісного у своїй основі психічного процесу. У людині виникає природна потреба у пізнанні та інформації про те, яким бачать, чують, сприймають світ інші люди, щоб перевірити своє власне сприйняття, збагатити його досвідом інших. Цю можливість людині дає мистецтво.

Музиці властива особлива імперативна сила, яка навіює різні душевні стани і мотиви. Привабливість музики збільшується також через здатність суб'єкта активно і порівняно легко розпоряджатися звуковим матеріалом: повторюючи самостійно ті чи інші ритми і мелодії, людина викликає в собі відповідний настрій, надає певного напрямку своїм емоціям. Музика, таким чином, здатна викликати у людини щирий душевний відгук на мистецький твір. Унаслідок почуттєвого очищення душі виникає внутрішнє відчуття гармонії, душевної рівноваги, натхненності.

Провідні китайські вокальні педагоги (Лю Юань Пін, Хоу Фан, Чжао Мей Бо, Чжан Цзянь Го, Юй Ісюан) акцентують увагу на тому, що вокальна

робота з майбутніми вчителями музики над вокальним твором, що виконується вимагає індивідуального підходу до вирішення відповідної поетапності роботи у кожному конкретному випадку. Проблемні ситуації як теоретичного, так і практичного плану, що виникають у студентів в процесі розучування вокального твору щільно пов'язані з оцінкою як загальних закономірностей вокально-виконавського мистецтва, так із суто завданнями вокально-педагогічного характеру. Найчастіше, практичні проблемні ситуації вокально-педагогічного процесу виникають на заключному етапі вивчення вокальних творів, за декілька тижнів перед сценічним виступом. На цьому етапі студент створюючи вокально-сценічний образ твору, що виконує, остаточно засвоює необхідні співацькі навички, запам'ятовує та формує відповідні вокальні відчуття. Проте, доцільно зазначити, що основні прийоми й методи вокального навчання необхідно застосовувати на всіх етапах становлення співака, у процесі копіткої роботи над різноманітними музичними творами вокального мистецтва (вокалізами, аріями, романсами, народними піснями тощо).

Велике значення у розвитку науки та культури Китаю відіграло педагогічне вчення Конфуція, що ґрунтується на найдавніших традиціях і прокладає шлях до майбутніх поколінь. Воно має важливе місце в інтелектуальній китайській історії та в історії всього людства. Конфуцію вдалося створити численну і впливову педагогічну школу, становище якої у давньокитайському суспільстві все ж залежало від політичних перипетій, оскільки серцевиною конфуціанської традиції було вчення про моральне виховання, його налаштування на національні цінності суспільства, збереження символічної мови культури [3, с. 83]. Адже ідеологія і соціальна політика залежали від власних уподобань правителів Китаю, від їх культури та морального виховання.

У книзі Конфуція «Розмови і Судження», унікальність якої полягає у тому, що в ній із найбільшою достовірністю відображені «праці та дні» первоучителя китайської нації підкреслюється, що вихідним матеріалом і кінцевою метою його виховного проекту є самостійність індивідів, а саме - простір людського спілкування, полімузичної співзвучності людського життя, що належить як усім так і нікому окремо. Участь у цьому гармонійно-творчому діалозі буття, завжди заданій нам «небесній» музиці життя вивіряється зразковими прецедентами, що вимагає творчої співпраці у світі, неспинного зусилля духовного самовисвітлення. Гармонія в суспільстві

досягається з урахуванням компромісу учитися знанням й учитися вдосконалюватися, виправляючи свої помилки [3, с. 184].

Деякі сучасні китайські педагоги свідчать, що Конфуцій виступав за здійснення всебічного виховання учнів, але підкреслюють, що цей термін слід розуміти не буквально, з позиції його сьогоденного тлумачення, а в контексті морального виховання, дотримання якого забезпечує досягнення гармонії у суспільстві. Конфуцій надавав великого значення музиці як самостійній навчальній дисципліні. Він учив своїх учнів музиці, звівши її у ряд обов'язкових дисциплін, бо музика, на його думку, – це віяння давнини, спосіб споглядання давнини без слів. Для Конфуція музика була незмінною супутницею, натхненницею і завершительницею «Лі», тобто зразкової поведінки, заснованої на вищому осягненні ідеалу давнини. Вчений постійно займався збиранням і упорядкуванням музичних творів і поклав початок традиції збереження народних традицій, чим зробив вагомий внесок в китайську культуру [3].

Доречно зазначити, що у традиційній культурі Китаю за часів Конфуція сімейне виховання доповнювалося освітою. При навчанні першочергове значення надавалося вивченню історії, оскільки саме на матеріалі конкретних історичних прецедентів та їх наслідків найлегше навчити людину розпізнавати добро і зло, прищепити їй прагнення до чеснот і вселити їй страх перед вадами. Крім історії в школах Китаю дітей навчали основним поняттям і уявленням про світобудову. З цієї позиції вивчали три начала: небо, землю, людину; чотири пори року і чотири частини світу, учням давали уявлення про теорію п'яти елементів і п'яти чеснот, вивчали основи музики і ритуалів, норм соціальної поведінки.

Крім загальних уявлень про світ та історію, навчання в Китаї передбачало виховання ерудованої, ввічливої людини, що володіє внутрішнім самоконтролем. Велике значення приділялося здатності зазирнути всередину себе і встановити гармонію в своїй душі. В основі відносин була покладена, насамперед, повага молодших до старших. Завдяки цьому досягалося надбання великого терпіння, стриманості та самовиховання, які були властиві всьому китайському народу.

Оцінюючи використання багатовікових традицій у сучасному музично-вокальному навчанні майбутніх учителів у Китаї необхідно визначити їх величезний вплив. Навіть за сучасних умов полікультурного виховання молоді все ж таки превалюють національні виконавські традиції.

У зв'язку з цим, аналіз основних аспектів вокальної підготовки студентів у нашому дослідженні неможливий без проведення паралелей між європейською та китайською культурами. Саме аналізуючи особливості змісту та структури вокальної підготовки майбутніх учителів музики, вивчаючи характерні особливості фахових здібностей вокалістів можна визначити їх необхідний комплекс, що є обов'язковим для плідної вокальної діяльності. Продовжуючи думку китайської дослідниці Вей Лімін зазначимо, що співставлення художньо-вокальних завдань китайських та європейських сучасних шкіл дозволяє у широкому сенсі простежити «основний культурний діалог ХХ століття – адаптацію найкращого у культурній парадигмі китайського мистецтва» [2, с. 161]. Співвідношення естетики мелодій Сходу з фольклоризмом європейських країн у цьому контексті знаходить аналогічний композиторському обмін інтонаційно-художніми цінностями звучання у вокально-виконавській діяльності, специфіка якої базується на безпосередній контактності мовленнєвого та музичного досвіду, що народжує мелодійність інтонацій та мелодику як таку [2].

Одночасно звертається увага на те, що європейське і китайське трактування терміну «фольклор» різняться. У європейському мистецтві до сфери фольклору включають будь-яке народне мистецтво: танці, музика, різьба по дереву, декоративно-прикладні промисли, тощо. У Китаї народна творчість узагальнюється назвою «Мін ге», що дослівно перекладається як «mín ge» – народна пісня, таким чином, підкреслюється провідна роль пісенного начала в традиційному китайському музичному мистецтві.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. У висновках доцільно зазначити, що розглядаючи особливості функціонування народнопісенних традицій у процесі історичного розвитку доречно підкреслити, що у світовій фольклористиці давно назріла потреба скрупульозного вивчення народної пісенної культури Китаю з її багатим розмаїтим художньо-образного світу, з високими етичними принципами і моральними засадами. З цієї позиції необхідно визначити особливе значення процесу взаємодії культур, що здобувається в умовах культурного взаємообміну двох країн України і Китаю, переплетіння методик викладання, дотримування принципу наступності, як у педагогіці, так й у виконавстві. Щоденне прагнення до взаємодії і творчого діалогу має велике

значення на сучасному етапі розвитку музичного мистецтва в цілому як педагогічного, так і виконавського.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев Э.Е. Раннефольклорное интонирование : звуковысотный аспект / Алексеев Э. Е. – М. : Сов. композитор, 1986. – 238 с.
2. Вей Лімін. Формування вокальної культури студентів інститутів мистецтв на засадах художньо-мистецьких традицій / Вей Лімін // Молодь і ринок : щоквартальний науково-педагогічний та економічний журнал Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич : ДДПУ, 2011. – Вип. № 10 (81) – С. 159 – 163.
3. Конфуций : Изречения: книга песен и гимнов / Конфуций [перевод с кит.]. – Харьков : Фолио ; Москва : АСТ, 2000. — 446 с.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Alekseev E.Ye. Early folklore intoning : High Voiced Aspect / Alekseev E.Ye. – M. : Sov. kompositor, 1986. – 238 p. (in Russian)
2. Vei Limin. Forming the Vocal Culture of Students of Arts Institutions on the Basis of Artistic and Art Traditions / Vei Limin // Youth and market : quarterly scientific and pedagogical and economic journal of Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko. – Drohobych: DDP, 2011. – Vyp. № 10 (81) – P. 159 – 163. (in Ukrainian)
3. Confucius : Sayings : Book of songs and anthems / Confucius [translated from Chinese]. – Kharkov : Folio ; Moscow : AST, 2000. — 446 p. (in Russian)

ВЛИЯНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ И ЕВРОПЕЙСКИХ ТРАДИЦИЙ В ВОКАЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКЕ КИТАЯ

Инь Маюань

кандидат педагогических наук

Муданьцзянский педагогический университет

г. Муданьцзян, КНР

Аннотация. В статье проанализированы процессы реформирования высшей школы Китайской народной республики, касающиеся преподавания предметов гуманитарного цикла, в частности специфические черты вокального искусства Китая. Определена типичная черта современной китайской вокальной школы – её направленность на европейские музыкальные ориентиры. Указано, что на развитие вокального искусства Китая влияет национальная философия искусства, согласно которой музыка является синтетическим искусством звука, слова и жеста. Отмечено, что влияние многовековых национальных традиций ощущается в современном музыкально-вокальном обучении будущих учителей в Китае. Сделано вывод, что особое значение процесса взаимодействия культур происходит в условиях культурного обмена Украины и Китая, взаимного обогащения методик вокального обучения, соблюдения принципа преемственности как в вокальной педагогике, так и в исполнительстве обеих стран.

ИНЬ МАОЮАНЬ

Вплив національних та європейських традицій у вокальній педагогіці Китаю

Ключевые слова: вокальное искусство, певческая деятельность, национальная вокальная школа Китая, вокально-педагогическое творчество.

THE IMPACT OF NATIONAL AND EUROPEAN TRADITIONS IN VOCAL PEDAGOGY OF CHINA

Yin Maoyuan

Candidate of Pedagogical Sciences

Mudanjiang Normal University

Mudanjiang, China

Summary. It is analyzed the process of higher education reform of China concerning the teaching of the humanities, including specific features of vocal art of China. The author identifies the typical feature of contemporary Chinese vocal school – it is the direction on the European musical landmarks and at the same time relying on age-old traditions of national vocal performance. The aim of the article is studying the experience of Chinese vocal school, including generalization canons of traditional folk and professional art of China. It is indicated that the development of vocal art in China affects the national philosophy of art, according to which the art of music is a synthetic sound, word and gesture. Therefore, the musical sound in its artistic integrity influences actively the psyche and consciousness of a man. The pedagogical teachings of Confucius played great importance in the development of science and culture of China, it is based on ancient traditions and paves the way for future generations. Philosopher for whom music was a constant companion, inspiration and a way of achievement of "Li" – an exemplary highly moral behavior, attached great importance to study music as an independent discipline. Confucius initiated preserve folk traditions, including folk songs collection. The author notes that the impact of centuries of national traditions is felt in contemporary music and vocal training future teachers in China. However, there is the impact of European vocal schools in the cultural paradigm of Chinese art. It is outlined the special importance of the interaction of cultures that is in conditions of cultural exchange of Ukraine and China, mutual enrichment methods of vocal training, the principle of continuity both in vocal pedagogy and performance of these countries.

Key words: vocal, singers activity, national vocal school of China, vocal and pedagogical work.